

І.Б.МАТЯШ (Київ)

КОМІСІЯ ІСТОРИКІВ УКРАЇНИ Й УГОРЩИНИ: СТАРТ НОВОГО ЕТАПУ ДІЯЛЬНОСТІ

У діяльності Комісії істориків України й Угорщини 2016 р. розпочався новий етап. Її створено відповідно до ухвали Міжнародної наукової конференції «Україна – Угорщина: спільне минуле і сьогодення», що відбулася в Києві 14–16 квітня 2005 р. Комісія функціонувала у складі української й угорської частин, репрезентованих дослідниками (по семеро осіб із кожного боку), відомими своїми працями в галузі українсько-угорських відносин, студюванням історії, культури, релігії України та Угорщини, життя й діяльності видатних осіб обох країн. У нещодавно оновленому складі комісії збереглися структурний і квотний принципи. Її угорську частину очолює знаний у світі учений д-р іст. наук Іштван Фодор, обов'язки заступника голови угорської частини комісії покладено на дослідницю історії Закарпаття та міжнаціональних відносин старшого наукового співробітника Інституту дослідження національних меншин Центру суспільних наук при Угорській академії наук канд. іст. наук Чиллу Фединець. Секретарем комісії став архівіст із досвідом роботи в дипломатичних установах, науковий співробітник Інституту історії Центру гуманітарних наук Угорської академії наук канд. іст. наук Аттіла Шереш. У складі комісії також професор факультету гуманітарних наук Печського університету, керівник відділу середньовічної та ранньомодерної історії д-р іст. наук Марта Фонт, старший науковий співробітник Інституту правових досліджень Центру суспільних наук при Угорській академії наук Іван Халас, директор Географічного інституту Центру з астрономії та наук про Землю Угорської академії наук Карой Кочиш, директор Військово-історичного інституту й музею міністерства оборони Угорщини д-р іст. наук Ласло Веспремі.

У нових умовах Комісія істориків України й Угорщини орієнтована на активізацію співпраці. Представники обох її частин усвідомлюють, що місія двосторонніх контактів істориків передусім лежить у площині культурної дипломатії й покликана сприяти розвитку дружніх, плідних взаємовідносин у сфері науки та культури, дослідженні спільного минулого, взаємному ознайомлення наших народів з історією, культурою, освітою, наукою. Важливе завдання Комісії істориків Угорщини й України полягає у сприянні тіснішій практичній співпраці фахівців, орієнтованій на спільне розроблення актуальних проблем українсько-угорських відносин та проведення спільних наукових і культурних акцій.

Із метою визначення практичних орієнтирів і перспектив такої співпраці члени Комісії істориків України й Угорщини провели 5 липня 2016 р. в Будапешті робочу нараду. На запрошення угорської сторони представники української частини комісії в повному складі, на чолі з її головою – членом-кореспондентом Національної академії наук України, д-ром іст. наук, професором, завідувачем відділу історії міжнародних відносин і зовнішньої політики України Інституту історії України НАНУ проф. Степаном Віднянським, прибули до столиці Угорщини. В українському складі комісії обов'язки заступника голови покладено на провідного наукового співробітника Інституту історії України, проф. Ірину Матяш, секретарем комісії став директор Центру наукового та соціального розвитку (м. Ужгород) канд. іст. наук Едуард Балоба. До складу української частини Комісії істориків України й Угорщини відповідною постановою бюро Відділення історії, філософії та права НАН України включено також докторів історичних наук: Мирослава Волошука – професора кафедри всесвітньої історії Прикарпатського національного університету імені В. Стефаника (м. Івано-Франківськ), Степана Качарабу – завідувача кафедри нової та новітньої історії зарубіжних країн Львівського університету імені І. Франка (м. Львів); кандидатів історичних наук: Володимира Фенича – декана історичного факультету Ужгородського національного університету та Юрія Чотарі – директора Науково-дослідного центру імені Т. Легоцького, доцента кафедри історії та суспільних дисциплін Закарпатського угорського інституту імені Ференца Ракоці ІІ.

Спільне засідання комісії відбулося у приміщенні Інституту історії Угорської академії наук, у самому серці Будапешта – Будаїській фортеці. У ньому взяли також участь заступник директора інституту д-р іст. наук *Аттіла Пок* та радник посольства України в Угорщині *Михайло Юнгер*. Гості привітали членів комісії з початком системної роботи, наголосили на важливості проведення спільних досліджень істориків України й Угорщини та висловили впевненість у результативності роботи комісії. М. Юнгер наголосив, крім того, на важливості відновлення діяльності комісії для громадського й політичного життя обох країн як істотного елементу формування суспільної думки та засвідчив підтримку з боку Міністерства закордонних справ України. Яскравим моментом офіційної частини засідання стало вітання академіка-секретаря Відділення історії, філософії та права НАН України, директора Інституту історії України НАНУ академіка Валерія Смолія. Угорські колеги з вдячністю прийняли вітальний адрес і запевнили, що він збережеться в архіві комісії.

Робочу частину засідання було присвячено виробленню стратегії співробітництва та перспективних планів спільних досліджень. У своєму виступі проф. *С. Віднянський* наголосив на головній меті, основних завданнях і формах діяльності Комісії істориків України й Угорщини з урахуванням позитивного досвіду попередньої співпраці та висловив пропозиції української сторони щодо підготовки енциклопедичного словника-довідника «Угорці в історії України, українці в історії Угорщини», збірників наукових праць «Українсько-угорські стосунки: історія і сучасність» та «Закарпаття в міжнародних відносинах і зовнішній політиці держав Карпатського регіону в ХХ ст.», повідомив про започатковане в Києві за участю митця й ентузіаста Стефана-Арпада Мадяра та за підтримки посольства Угорщини в Україні видання «Угорці Києва: документовані та ілюстровані історичні нариси від давнини до сучасності». Обговорювалася теж ідея посла Угорщини в Україні д-ра Ерньо Кешкені, висловлена під час візиту керівників української частини комісії до посольства Угорщини в Україні, про проведення в Києві конференції, присвяченої подіям 1956 р. в Угорщині.

Пропозиції української сторони підтримав і доповнив голова угорської частини комісії проф. *І.Фодор* та інші учасники засідання. Зокрема *Ч.Фединець* присвятила свій виступ потребі підготовки в 2018 р. міжнародної наукової конференції з історії Закарпаття, присвяченої сторіччю становлення політико-правової назви цього краю – Руська Крайна як автономної адміністративної одиниці у складі Угорської Народної Республіки та запрошення до участі у заході представників Комісії істориків України та Словаччини.

Ішлося також про те, що українсько-угорська комісія має стати координаційним центром у сфері вивчення взаємин у сфері історії, культури, економіки, релігії, дипломатичних і консульських зносин. До таких досліджень пропонується залучати молодь, ініціювати нагороди від імені комісії за внесок у розвиток українсько-угорських наукових контактів. Учасники засідання погодилися, що важливою складовою повсякденної діяльності комісії має стати її інформаційна підтримка. Обговорювалося також питання підготовки спільного електронного наукового видання.

Підсумком дискусій стало визначення фундаментальної теми українсько-угорських досліджень у межах двох хронологічних періодів (IX ст. – 1867 р.; 1867 р. – до сучасності): «Українсько-угорські відносини: історія, політика, дипломатія, культура та релігія». Керівниками напрямів за цими періодами погодили з угорського боку – *Ч.Фединець* та *А.Шереша*, з українського – *І.Матяш* і *С.Віднянського*. Наступне засідання Комісії істориків України й Угорщини вирішено провести в Україні. На згадку про результативну зустріч українські гості передали угорським колегам книжки про Київ та Україну, надані керівником Генеральної дирекції з обслуговування іноземних представництв *П.Кривоносом* і директором видавництва «Горобець» *Г.Горобець*.

В.П.Тельвак (Дрогобич)

КОНФЕРЕНЦІЙНІ ПІДСУМКИ ЮВІЛЕЙНОГО РОКУ МИХАЙЛА ГРУШЕВСЬКОГО

150-річчя від дня народження видатного українського вченого й державного діяча Михайла Грушевського стало очікуваною подією не тільки для дослідників його життя та діяльності, але й для широких кіл громадськості. Певним стимулом тут став указ глави нашої держави про вшанування пам'яті великого українця, котрий, серед інших заходів, передбачав також проведення наукових конференцій різного рівня. При цьому більшість дослідних та освітніх установ України відгукнулися на ювілей проведенням невеликих за кількістю учасників зібрань, організованих переважно власними силами. Ми ж стисло зупинимось на спеціальних конференційних заходах, що мали міжнародний характер.

Першим на ювілей *М.Грушевського* відгукнувся Національний університет «Львівська політехніка», де **16 вересня 2016 р.** відбувся Міжнародний симпозіум «*Михайло Грушевський: знане і незнане*». Цей захід було проведено головно зусиллями міжнародного інституту освіти, культури та зв'язків із діаспорою «Львівської політехніки» та Українсько-турецького культурного центру «Сяйво». На пленарному засіданні прозвучали доповіді дослідника з Польщі *Г.Купріяновича* про відзеркалення постаті *М.Грушевського* в історичній пам'яті холмщаків; *Є.Савенка* –